

سليمانه نظيف

چالينمش اولكه

مشهودات و وثائق رسميه به مستند
بعض معلومات تاريخيه

يكيه طبعه

بارغالي نخاده نيننده ريشيد افندي خانيندن

۱۹۲۴ - ۱۳۴۲

سالمانه نظيف

چالينيش اولكه

مشهودات و وثائق رسميه به مستند
بعض معلومات تاريخيه

بيک مطبعه

بابغالي جاده نيشنده رشيد افندي خاننده

۱۳۴۲ — ۱۹۲۴

هر حقى محفوظدر .

مقدمه

وحیدالدینک صوک ایام سلطنتنده یومی غزته لرله نشر ایدلمش اولان بش مقاله دن متشکل بو کوچوک کتابک موضوعی ، عثمانلی سلطنت منقرضه سی تاریخنک صوک صحیفه لرینه اهمیتله درج و قید ایدلمکه لائقدر . غصب و غارت ، مطرد اصول و قانون شکلنه قونولارق ، میلیونلرجه اهل اسلامک رزقی برربع عصر دن فضاه تالان ایدلدی . انصافک او دورده اویرلرده نامی یوقدی ! . . .

۱۰ تموز انقلابی عبدالحمیدک عباداللهدن ، غصبوب **امروک منه سنی** **امروک** مدوره نامیله ، فقط اسکی و مشروع صاحب لرینه دکل ، مالیه خزینه سنه دور ایتشدی . مالیه نظارتی اوکی حقسزلقلری ازاله ایده جک یرده ، عیناً ادامه ایتکدن بشقه برشی یا بقی ایسته مدی . احتمال که تنظیم و اصلاحه وقت بولامادینی ایچون

حرب عمومینک متارکه نامه سی بر بوچوق میلیون شهیدک قانیله امضالانیرکن ، عبدالحمیدک تختنده هر معناسیله کوچوک ، قاردرشی وحیدالدین بولونووردی . بو کوچوک قاردرش ، عبدالحمیدک آل و اولادیلر برلشهرک **امروک منه سنی** مسئله سنی تکرار او یاندره مق ایستدی . انکلیزلرله موسویلر بو اراضی بی اشترا ایچون یوز میلیون انکلیز لیراسی بدل تکلیف ایدیورلردی . عبدالحمیدک ورته سی بو مقداره راضی اولدی . ویکرمی میلیون انکلیز لیراسنی ده وحیدالدینه ، اصدار ایده جکی اراده یه مقابل ، ترک ایده جکنی تعهد ایتدی . وحیدالدینک امرینه ، باب عالی در حال مطاوعت ایتمش و املاک مدوره یی ینه **امروک منه سنی** نامیله

عبد الحمیدك وارثلری عهدہ سنہ چہ ویرمشدی . كندی سلطنتی داخلندہ قالان یرلری ، شخص وخاندانك معیشتنی ، داها طوغروسی واسطه ذوق وسفاھتی تأمین ایچون ، انكلیزلرہ پیشکش ایدرکن ، اُلدن چیقمش ولایتلك طوپراقلرینی دە مقصدی بك واضح اولان برھیٹ صرافیه یه صامق تشبندہ بولونویوردی . هندستانه اك اول برتجارت شركتی صورتندہ كیرن انكلیزلرہ ، اورایه یاواش یاواش حلول ونفوذ ایله ، بش میلیون اوتوز آلتی بك کیلو مترو صربی اراضیدہ متوطن وایکی یوز طقسان بش میلیون نفسدن متشكل برجمیت بشریه یه تغلب وتملك ایتدیلر . انكلیزك بك ظالم اولان حرصی ، بوایکی یوز طقسان بش میلیون مخلوق شیمدی انساندن زیادہ حیوانه قریب برذلت ایچندہ یاشادیور . خاندان آل عثمان ، یوز میلیون انكلیز لیراسنہ نجد ، عراق ، سوریه ، فلسطین کبی اسلامك تاریخی وابدی دیارلرینی اك بویوك دشمن اسلامه ساتاجقدی . كندیسندہ خلافت محمدیه بر استحقاق سیاوی بولوندیغنی ادعا ایدن بو عائله طرفندن امت محمدیه ایفا اولونان خدمتلك اك صوکی بو آلدش ویریش بازارلنی اولدی . وکیللری (لوزان) قونفرانسندہ حرارتله چالیشدقلری کبی ، نحالا برطاقم آوقاتلر دنیانك اوتہسندہ ، بریسندہ آووج آووج باره لر صرف ایله ، او مقصدی تعقیب ایدیورلر .

عبد الحمیدك بویوك اوغلنه خطاباً ینه اوزمان یازمش اولدیغم آچیق مکتوبی ده بو صحیفه لره علاوه ایتدم . تبلیغه توسط ایتدیكم نیاز اسلام ، شهزاده نك قلبندہ هیچ برمعكس شفقت بولمادی . بر شهزاده ده رحم ورقتك وجودینه بر آراق امکان ویرهك قادر مغلوب خیال اولمش بولوندیغمه شیمدی شاشیور واوتانیورم . خصوصیه آلتی یوز سنه لك اوزون بر تجربہ بدن صوکره !

نشان طاشی ، ۱۸ مارت ۱۹۲۴

سلیمانہ نظیف

سلطان عبدالحمید خان ثانی ، بیک اوچیوز تاریخنردن حاکمیت ملیه بی صاحب حقیقیسنه اعاده ایتدیکی زمانه قادار ، تام برربع عصر ، بر چوق اراضی و املاک ایله بعض معادن امتیازلرینی کندی عهدہ تصرفنه کچیرمشدی . خزینہ خاصه سنک ناظری اولان آغوب پاشانک آچدیغی بودور تملک ، بیک اوچیوز یکر می دوت سنه سنک تموزده قاپاندی . موصل ولایتنک اقطار شمالیه سندن بصره ولایتنک مناطق جنوبیه سنه و حلب ولایتندن قدس سنجاغنه قادار ، قوجه بر قطعه نک شرقده ، غربنده ، آغوب پاشا ایله خلفری طرفدن یرلشدرلش اولان املاک سنیه اداره لری ، عباداللهک سندات خاقانیه و یا حیح شرعیه و یا خود شرع ایله قنونک قبول ایتدیکی عرف و تعامله تصرف ایتکده اولدیغی طوپراقلری ، اورمانلری اصحابندن غصب ایتکله اکتفا ایتیمور ، حکومت ملکیه نکه ده اک بارز حقوق و صلاحیتنه تسلط ایدیوردی . هیچ اونو تمام : ۱۳۱۲ سنه رومیه سنده و موصل ولایتنک اربیل قضاسی داخنده کائن (شامک) ناحیه سنده (احمد کچکه) آدی شریر بر شقی پیدا اولمشدی . بوشقاوتنک شرسته مدار دوام و مدار تزیاید اولان سبب ، شقینک املاک سنیه داخنده ساکن و مأمورین انضباطیه نکه املاک سنیه داخنده دخولدن ممنوع اولماسی

یدی . او وقت موصل والیسی و توماندانی اولان عبدالله پاشا
 حضرتلری - که متار که دن سوکره بر مدت حربیه نظارتنده بولو -
 ندیلر - ژاندارما و عسکر دن سوق ایتدیکی مفرزه یه ، شقی بی هر یرده
 تعقیب ایچون امر ویرمشدی . بو امر سایه سنده او شقی تأدیب
 ایدلی . آرادن بر قاچ کون کچمشدی . خزینه خاصه ناظری میقاتل
 پور تقال پاشا ، املاک سنیه داخلنه ژاندارمه و عسکر سوق ایدلمش
 اولدیغنه بیان تاسف ایدر کن ، بو حرکتک مفارصه وقت اولدیغنی تصر -
 یح ایله ، عبدالله پاشایی تهید ایدیوردی . پاشا ویردیکی جوابده ،
 ممالک شاهانه نك اراضی منه و اراضی ملکیه ناملریله ایکی یه تقسیم ،
 صداقت سنز لکلرک اک بویوکی اولمق لازم کلدیکنی و عین منبعدن اخذ
 قوت ایدن بر حکومتک ، هر یرده عین صلاحیتله ایفای وظیفه ایتدیکنی
 متجددانه بیان ایله خزینه خاصه ناظرینک صداقتی استخفاف ایتمشدی .
 اسبق شیخ الاسلام و دائماً فخر الاسلام حیدری زاده ابراهیم افندی
 حضرتلری اوزمان موصلده مدعی عمومی ایدیلر . بویوک دوستم
 و عزیز استادم امروک منه نك کرک حقوق ، کرک جزا محکمه لرینی
 نه قدر اشغال ایتمش اولدیغنی هر کس دن زیاده بیلیرلر .

سلطان عبدالحمیدی بو حرکاته سائق اولان نه ایدی ؟ . . بونی
 پسقولوژی علماسی دها آبی ایضاح ایده بیلیر : بعضی معلول مزاجلر
 واردر که تخیل ایتدکلرینی همان امید ایدرلر . و امیدلری ده چارچابوق
 یقین و قناعت شکل و قوتنی آلیر .

سلطان عبدالحمید ثانی ده بویله ایدی . اونی بودولت و ملتدن داها
 چوق یاشایا یغنه و زراسیله اطباسی و حکمدارلر عهده سنده کی اموال

سلطان عبدالحمید ثانیك منفعت خصوصیه سنی بالعموم منافع ملیه نك وحتی حیات دولتك فوقنده طوتان خزینة خاصه مأمورلری ، استانبولده کی ناظرندن عراقده کی چوبانه قادار ، عین غیرتله توسیع ملکه اهتمام ایدرلردی . توسیع ملك دن بوراده بشقه معنی چیقار - یله بیلیر ؛ دفع التباس ایچون توسیع امورك ديمك داها مناسبدر .

املاك سنيه مستخدمینك بر ممتازیت سماویه ایله اجرای احكام ایتدکلری هر ولایتده مأمورین دولت ، تام بر ربیع عصر ، عاجز و متحیر قالدی . خزینة خاصه نك منفعنده کی قدسیت فائقه بی تصدیق ایتمین هر وظیفه پرست مأمورك عزل و تبعیدی محقق ایدی : خزینة خاصه جه لطفاً کوز دیکلمش اراضینك مشروع صاحبیرینه قانونك آغوش حمایتنی سدا ایتمین حا کمر ، بیت المال امتدن متوالیاً غضب اولونان وارداتی خزینة خاصه دن خزینة عامه یه ارجاع ایتمک چالیشان مال مأمورلری ، املاك سنيه داخلنده بارینان اشقیایی ، آلرنده محاکم عدلیه نك اخذ و گرفت امرلری اولدیغی حالده ، تعقیب ایله راحتسز ایدن ژاندارما - ویا او زمانك تعیرینجه ضبطیه - ضابطان وافرادی ، والحاصلی والیردن ناحیه مدیرلرینه وکوی مختارلرینه قادار ، هر کس وهر کس کندی کردن وظائفنده املاك سنيه مأمورلرینك بوغان وقهر ایدن ربقه تحکمنی تام یکرمی بش سنه طاشیدی ، طوردی .

بو کیلرک خانمانی سوندورمکه آغوب پاشا ایله اخلافنک باب عالی یه
بر امر و اشارتی کافی ایدی .

ایلك مقاله نك انتشاری اوزرینه واقع اولان بر اعتراضه بوراده
جواب ویرمک ایسترم . بعض ذوات بکا دیدیلرکه : (سلطان عبد-
الحمید خان ثانی اون دورت سنه دن بری تاریخه قاریشمشدر . و تاریخه
قاریشمش بر آدامک ذات وزمانی یومی غزته لرك ستونلرنده موضوع
بحث ایدمک مناسب اولماز .)

أوت ، بنده تصدیق ایدرم که ، حیاتی تاریخه قاریشمش اولانلره
جرأئد یومیه نك حق قضاسی شامل دکدر . فقط ماضی یه قاریشمش
اولان وقایعدن بری خورتلار و حال واستقباله تحکم ایتمک ایسترسه
حقیقی صحه لرله تشهیر ایتمک وظیفه و فرض اولور . امروك مدوره نك
امروك سفیه شکلنده استرداد ایچون بر مدتدن بری بعضی
کیمسه لرجه تعقیب ایدلمکده اولان خام بر آرزو ، موهوم بر منفعت ،
ونتیجه اعتباریله پک مضر بر تشبث اولماسهیدی ، مرحومک بش
سنه لک قبرندن خلقه بر پنجره ده بن آچازدم . او یله ظن ایدیورم که
صوصمقله عرقه و دینه خیانت ایده جکم . بعضیلری کبی بنمده اعتقاد بجه ،
بعضاً سکوت ایتمکده یالان سویلمکدر .

صده کلیم :

سلطان عبدالحمید ثانینک املاک سینه سنه عائد سیاستی بن یالکز
اوج ولایتده : موصل ، بغداد و بصره ولایتلرنده تدقیق ایده بیلدم .
اک اول موصلده کی صفحاتی کورمشدم ؛ مثلاً اربیل قضاسی
داخلنده کیلر : تارلار باشند باشه مزروع ، کویلر سراپا معمور ،

معموره لر هپ مسكون ، اورالرك انسانلری ده ، حیوانلری ده قو-
مشولرندن پك زیاده وقومشولریله قیاس ونسبت قبول ایتیه جك
درجه ده مرفه ایدیلیر . ایلك كوروشده منظره نك جاذبه سنه قاپلمقدن
منع نفس ایدمه مش ، اوفخ ! . ایته كوزل برقطعه وطن ! . . .
دیمشدم . فقط شوق وهیجانمك بیک پارچه اولارق ، خسرانلرك
اك آجیسنه برآنده انقلاب ایدمه بیلمه سنه ایکنجی برنظر ، کوچوك
بر ملاحظه کفایت ایتدی . كوردم كه بو عمران هپ اطرافدن وینه
عثمانلی دولتنك ملكی اولان طوپراقلردن برر برر چالینارق اورایه
کتیرلمش . اوسوسلو جبهه لرده سیرایتدیكم ، هپ تمّل طاشلری ایدی .
اراضی سنیه داخلنه کیرمش مثلاً اللی کیلو مترو مربعی وسعتنده کی
بر پارچه بی اعمار ایچون ، اراضی ملكیه حدودی داخلنده قالمش
اولان یرلردن لاقول ایکی یوز کیلو مترو مربعی برقطعه وطن ،
کویلیری ، تارالریله برلکده ، تجریب ایدیلیوردی . اوپله زمانلر
اولدی كه بعضی کیمسه لر ، بيلم قاق بطن اجداددن توارث ایتدکلری
مال وملکی داها راجت یاشامق اضطراریله ، خزینئه خاصه نامنه نقل
وقید ایتدیر ، كه باشلادی . بونك متعدد سائقلردن یالکز بریسنی
سویلهیم :

هر سنه مارت آینك ایلك كونندن اعتباراً - حال ومحل ایله
موسمك ایجاباتنه كوره بو مدتك بعضاً بر قاق هفته تقدیم ویا تأخیر
اولوندیغی ده واقع ایدی - تعداد اغنام معاملاتنه باشلانیردی . وخاطر -
مده قالدیغنه كوره ، او تاریخده هر قویوندن اوچ غروش رسم آلیر -
لردی . خزینئه خاصه نظارتی شرفصدور ایتدیردیکی بر اراده سنیه

ایله بور رسمی ، املاک سینه داخلنده تعداد اولوناجق اغنام ایچون ، نصفه ، یعنی آلتش پارهیه ایندیرمشدی . وبو آلتش پارهیی ، رسمک مشروع صاحب استیفا سی اولان خزینه مالیه دکل ، خزینه خاصه آیر ، کندی حسابنه وقاصه سنه کچیرردی . بوسهولت و منفعته مجلوب اولان املاک سینه خارجنده کی اهالی ، موسم تعداد حلول ایدر ایتمز ، قویونلرینی ، سوروسورو ، بورایه نقل ایله تعداد ایتدیرزلر ویاریم رسمله قورتولورلردی . خزینه خاصه نك مشروع اولمایان ومغصوب اولان بر منفعتی ایچون ، خزینه دولتک برحق مشروعی تماماً فدا اولونور و بوسرقت ایقاع ایدلمک ایچون ده خزینه لرك ایکنجی سندن یوزده الی اسقونطو ایدیلردی .

ویرکوده ، اعشارده بویله . دولتک املاک سینه داخلنده قالان منابع وارداتدن مالیه نظارتی ، تام بر ربع عصر ، برپاره آلامادی . آلتق شویله طورسون ، فریقدن ملازم ثانییه قادار ، اوراده مستخدم ضابطان ایله امرای عسکریه نك رتبه لرینه مخصوص معاش اصلی بی ده بیچاره و بیگس خزینه دولت ویریردی . حتی املاک سینه نك ایرغادلری ، چفتجیلری ، چوبانلری مکلفیت عسکریه دن معاف طوتولمشدی . یانی باشنده کی کرکوک ، اربیل قصبه لر یله کویلرینک جسور وفدا کار کنجلیری ، انسان سورولری شکنده ، و سرحد لرك اوته سنده بریسنده بودولتک ادامه موجودیتی نامنه ایثار حیات ایدر لركن ، سلطان حمیدک قویون سورولرینی اوتلاتان چوبانلر ، حال و آتیدن امین ، قوال چالوب اکلنیرلردی .

دولتک بوسورتله واردات حقیقیه سنه نقصان طاری اولونجه ،

مصارفك - ذاتاً تحملشكن اولان - بارجسي مي ، نقلتي هر كون
 بر پارچه دها تزويد ايدهرك ، اهالي ملكيهك - جيليز ذاتاً عاجز
 اولان - اوموزلرينه يوكلندي [*]. پياده ، سواري ، طوبجي ،
 هر ولايتده هر صنفدن متعدد طابور وآلايلر واردى . بونلرك
 مخصوصاتى اعطايه واردات محليه آرتق كفايت ايدهمه مكه باشلامشدى .
 كويلره تحصيلدار مقامنده - واكثر يا طوبله مجهز - قطعات عسكريه
 سوق ايديليردى . والى وقوماندان عبدالله پاشانك - او وقت باب
 عالينك وييلديز سراينك قيود وسجلاتنده كچمش اولان - برفريادى
 بو حالى اجمال ايدر . مصارف محليهك تقاضاسيله پايختك كونا كونا
 مطالب وقهري قارشيسنده صبرى توكنمش اولان بو والى وقوماندان ،
 او زمانك پادشاهيله وكلاسنه شو آجى حقيقتى آب آچيق سويليوردى :

موصول ولايتنده مالصندر قلمرينه كيرنه آقچينك هر غروشى عسكره
 آتلشمه بر قورشونك مقابلى در .

موصولده بويله ، بغدادده بويله ، بصرهده ايسه دها فجيح وديخراش
 حالده ايدى . بو ولايتلر مصارف محليه ي ، خصوصيله مخصوصات
 عسكريه ي تسويه دن عاجز قالنجه ، اوموزلرنده كي باراداره ، املاك
 سنيه قانغره نندن مصون قالايلمش اولان ولايتلرك دوش ضعيفنه
 يوكلندي . ديار بكر ، معمورة العزيز ، سيواس ، حتى انقره ، قونيه ،
 اطنه ولايتلرى - ذاتاً حددن وتحمليدن افزون اولان - حوالات

[*] اهالى ملكيه واهالى منيه بنم اثر ايجادم دكلدر . اوراده شايع
 ومستعمل تعبيراتدن ايدى كه محررات رسميه يه بيله قبول وادخال ايدلمش ايدى .

آزاسنده ، او زمانکی آلتنجی اوردوی هایونک - بیتمک توکنمک
 بیلمین - سندات مخصوصه سنی ده تأدیہ ایتمکه دعوت واجبار اولونو -
 زلردی . نه قادار دفتردار ، نه قادار محاسبه جی ومال مدیرلری امکانسز -
 ققلرک قربان پریشانی اولدیلر ! . . .

کندی کوزلرمله کوردم : پوسته لر بر طرفدن طولمه باغچه ده کی
 خزینئه خاصه قاصه لرینه عراقدن یوک یوک مجیدیه و آلتون طاشیرکن ،
 دیگر طرفدن ده شمال ولایتلرندن عراقده کی عسکرلره پاره یتشدرمکه
 چالیشیلردی . محلنک نه قدر مبرم بر احتیاج ویوقسوللق ایچنده قیورا -
 ندیغنی افهام ایچون یالکز بر مثال ذکر ایده می :

بر پیاده ضبطیه نفرینک معاش شهرسی دورت مجیدیه - اوت ،
 سکسان غروش - ایدی . وغالبا آیده بر مجیدیه ده تعیین نامیله
 ویریلردی . وقت اولدی که دورت مجیدیه آیلقلی بر ضبطیه نفرینک
 آون ، یکرمی ، حتی اوتوز معاشی تداخلده قالدی . مترا کم آیلقلری
 آلامادن وفات ایتمش اولانلرک عائله لرینه مورثلرینک مالصندوقلرنده کی
 حق ومطلوبی همان هیچ بروقت نصیب اولامامشدر . فقط بوکا
 مارشی املاک سنیه مأمورلری ایشاهمش آیلقلری منتظماً استیفا ایتد -
 کلری کبی ، حین حاجتده آوانسده آلابیلرلردی . حسن خدمتاری
 کورولنلره هر سنه ویریلن اکرامیه لرده بشقه ! . . .

اراضی سنیه یی توسیع ایله منابع ایرادی تزید ایچون اقناع ،
 اطعام ، اعمال نفوذ ، تهدید ، جبر وقهر کبی حرکاته او یکرمی بش
 سنه ظرفنده بر کون ، بر ساعت توقف ویرلمدی . برنجی عثمانی
 نشانک یشیل قوردونلرندن مانتللی طویلرک کولله لرینه قدر وسائطک

هر نوعه مراجعت ایدلمشدی . شمالده کی موصل ولایتده کورولن
 - قومشولردن مسروق ومنصوب - مناظر عمراندن بیله جنوبده کی
 بصره ولایتک اراضی سنیهسی محروم ایدی . عماره و متفک
 سنجاقلرنده کی مقاطعات سنیه ، تاریخک ضبط وقید ایده مدیکی عصر-
 لردن بری ، او طوپراقلرده ساکن اولان بیچاره لره هر سنه التزامه
 ویریلیرکن نه قادر قانلر دو کولور ، نه قدر جانلر و خانمانلر یاناردی ؟ ...
 بونیده مقاله آتیده ایضاح ایده جکیز .

بیلیم شیمدی نصلدر ؟.. بزم اداره مزده ایکن بصره یه هندستان
 طریقیه مجراً کیدنلر ، خسته لق اولسون اولماسین ، آلتی کون قارانتنه
 بکله مکه مجبور ایدیلر . بو آلتی کونلک چله بی هنوز اجمال ایتمه مشدک ؛
 منتفک سنجاغنک مرکزی اولان (ناصریه) قصبه سی قربنده عشایرله
 برمصادمه واقع اولدیغنی و میرلوا مصطفی پاشانک قوماندا ایتدیکی طقوز
 نظامیه طابورینی عربانک مغلوب ایتدیکنی خبر ویردیلر . [*]

بصره ولایتی داخلنده اوتهدن بری صیق صیق بویوک و قانلی
 مصادمه لر تحث ایتدیکنی بیلیر و ایشیدیردم . بونکله برابر ، برمیرلوا
 قومانداسنده کی طقوز نظامیه طابورینک ، یالکز تفنگله مجهز ، عشایر
 بدویه افراد غیر منتظمه سنه مغلوبیتی خبری بنی هم متأسف ، هم تدهیش
 ایتدی . عماره متصرفی وبصره والی و کیلی راقم افندی قارانتته محلنده
 حادثه بی بکا تبلیغ ایدرکن ، مصطفی پاشانک ارکان حربیه صنفندن
 یتیشمکهکله برابر ، پک قیمتسر و زه وزه کک بری اولدیغنی ده سویلشدی .
 قیمتسر ، زه وزه کک ! .. فقط بونلرک هیچ بری ، حادثه نک و (۹)
 رقتک دهشت و اهمیتی تهلیل ایده مز .

[*] بومیر لوا مصطفی پاشا ، داماد فرید پاشانک صدراعظم ایکن تشکیل
 ایتدیکی معهود دیوان حرب ریاستنده غایت مشثوم برشهرت قازانمش اولان
 ینه معهود و (نرود) مصطفادر .

عراقده کی مصادمه لرك سياسي بر ماهیتی حائز اولمادیغنی ده ذاتاً بیلیردم . راقم افندیك افادات و تأمیناتی بونی تأیید ایتدی . اراضینك تقسیم و تصرفنده کی یولسز لقلر اوراده هم مزمن ، هم حاد بر مرض اداری وجوده کتیرمش . بحران ، فرنکلرك ظنی کبی (= politique = سیاسی) دکل ، (agraire) یعنی اراضی یه عائد و اراضیدن متولدایدی . (خطه عراقیه اراضیسی مسئلهسی) نی او خطه یه کیدن و الیر مرکز اک بویوکی مدحت پاشا مرحوم ، (خاطرات) نده شوسطر لره قید ایتمکه ابتدار ایدر :

« خطه عراقیه جه اسلاف دنبرو بو مثللو غائله لر بر برینی تعاقب ایدوب خصوصیه هندیه و منتفک و بنی لام و حله طرفلرنده نیجه دفعه لر نصل عصیان و اختلالر وقوعه کلدیکی ونه وجهله عسکر سوق اوله رق محاربه لر وقوعه کلدیکی اورالرك احوالنه و قوفی اولنلرك معلومیدر .

« اگرچه بو حادثه لرك اسباب و دواعیسی خصوصنده افکار مختلف اولسילה کیمیسی بو خلفک یعنی عصیان ایدن عشائر افرا دینك عمومماً شیعه مذهبنده اولسندن طولایی مأمورین دولته مخالفتلرینی مابینت مذهبییه « و کیمیسی مشایخ و رؤسا ذمتمارنده اولان اموال میریه یی چور و تمک ایچون « یالکز آنلرك اغفالات و تحریکاتنه حمل ایتمکه ایسه ده بو قدر افراد ناسک « عمومماً ایکیده برده سلاح بدست عصیان اوله رق قائلرینی دوکمه که مجبور « اوللرینه شو اسناد اولنان اسباب و احوال کافی اوله میوب نظر دقت و حقیقتله « تدقیق و مشهود اولان آثار فعلیه سیله تطبیق اوله رق محاکمه اولنورسه « تعین ایدر که بو احوالک اصل سبب و منبئی عراق اراضینك محال سسائره « اراضینندن معاملات و احکامجه فرق و امتیازی مناسبتیله افراد اهالینك « تصرف اراضیدن و اراضی اوزرنده یتشدردیکی محصولاتی منافعدن محروم « اولسی ماده سیدر .

« اشته عراق اراضینك وسعتی و اهالیسنك کترتی ایله برابر شودرجه

« خراب قلمسی و سکنه سنک عموماً حال فقر و احتیاجده بولنسی و اولور اولماز
 « سببلره برطاقنک اظهار بنی و عصیان ایتمسی بتون بومنبعدن تحدث ایدوب
 « اصلاح و تعمیرینک تدبیر و چاره سی دخی ینه بواساسدن آرائلق لازم
 « کلدیکی جهته بو بخته دائر شو صره ده بعض ایضاحات و تفصیلات و یرمک
 اقتضا ایتمشدر . . . [۱] »

« . . . مستغنی بیانر که بر مملکتک اهالیسی او مملکتک صاحبی
 « و لایق حقوق مدنیسه متصرف سنکسی دیمک اولوب منافع مملکتک
 « محافظه سی و تقیسی دخی بر قوته مربوط اولدیغی هالده حقوق مدنیته نیک
 « اعظم رکنی اولاره تصرف املاک و اراضیره محروم اولور و سیار
 « و مستعار بر هالده بولناره ضلوم او مملکتک بحوم اهالیسنره معرود
 « او طامره و بوجهرته محافظه منافع غیر تنده بولنماسه طبیعبیر . . . [۲] »

آوروپانک شمالندن جنوبنه قادار ، ممالک متمدنه خلقنی شدتله
 اشغال و بعضاً پک قانلی حادثه لره حضور عمومی بی اخلاص ایدن بر مسئله
 حیاتیه بی بزم بویوک بر و الیمز ، تاللی سنه اول ، بد او تزار چوللرده
 مصادف اولدیغی احوال آراسندن کورمش و آکلامش . (قابلیت
 ملیه) مزک پک بارز برهانلرندن اولان بوفرق و تشخیصی ، مدحت
 پاشانک روحندن طوغان غازی مصطفی کمال پاشا ، ابداع ایتدیکی ظفر لر
 قدر معجزه نمون بر طرز موجزله خلقه آکلاتدی . بویوک ملت مجلسی
 کرسیسندن ،

(مملکت کو بیلیر کدر ! ..)

دیدی .

[۱] [مدحت پاشا ، حیات سیاسیسی ، خدماتی ، منفا حیاتی] صحیفه : ۸۱ - ۸۰

[۲] [مدحت پاشا ، حیات سیاسیسی ، خدماته ، منفا حیاتی] صحیفه : ۲۸ .

یہ مدحت پاشا سویلیور : حضرت عمرک زمان خلافتندہ عراق
 قطعہ سی حرباً فتح و تسخیر ایدلشدی . و بوسیله اراضینک اراضی
 خراجیہ اعتبار اولونارق ، غزات مسلمینہ تقسیمی لازم ایدی . فقط
 جناب عمرک ہر خصوصہ محض عدالت و حکمت اولان افکار و افعال
 صائبہ سی بو خصوصہ تجلی ایتدی . و تصرف اراضیدہ افراد
 اہالینک حصہ دار ایدلسی لزومی ادراک و امر بیوردی . فاروق
 اعظمک شرفصادر اولان ارادہ علیہ سنہ اسباب موجبہ بسط ایدرکن ،
 مدحت پاشا ، افراد اہالی تصرف اراضی حقوقیہ مقید اولیبہ
 اولور و غزات مسلمینک مرینہ عودتندہ ضکرہ امرانک تسلطی
 وقوعبولور ایہ بالطبع عمرقہ سی بولنمایانہ اہالینک محافظہ مملکت
 قیمنہ بولونمایہ بقاری حقیقتی اعلان و تأیید ایدیور .

مدحت پاشا ، بو حقیقتہ (دغارہ حادثہ سی) نامیلہ معروف اولوب ،
 حالا اورالردہ تخطر و حکایہ ایدلمکدہ اولان بر وقعہ دن سوکرہ
 کسب یقین ایتیش و کسب یقین ایتیش اولقلہ قالیہ رق ، اودردلرہ
 بر چارہ سالم آرامش و بولمشدر .

عراق اراضینک اوپک قاریشیق و قانلی اصول و صورت تصرفی
 مدحت پاشانک نصل بر قاعدہ مضبوطیہ ارجاع ایتک ایستہ مش
 اولدیننی ایضاح ایتک یالکز تاریخہ و یالکز سلطان عبدالحمید ثانی
 املاکی مسئلہ سنک تو ضحہ دکل ، شدتی کیتدکچہ آرتاجق و مملکتک
 ہر صنف و طبقہ کی خلقنی فوق العادہ اشغال ایدہ جک اولان علی العموم
 تصرف اراضی مسائلنک دہ بر پارچہ آکلا شماسنہ خادم اولاجقدر .

اولیہ بر حال و محلہ ہم کہ ہر طویدیغمی سویلہ مکہ قلمم مآذون بولونمو۔
یور [۱] . رمز ایلہ ، ابہام ایلہ افشای ضمیر ایتکہ مجبورم :

کچن عصر لردن تا کچن آیہ قدر بزہ کیرہہ کلممز دیور لردی .
وتاریخ مزک ہر صحیفہ سی و ہر تجلیسی دہ - بر دستور قطعی شکنندہ -
سویلہ نن بوسوزی ، واسفا کہ پک یمان و بی امان صورتہ تأید
ایدیوردی ! . مدانیہ قصبہ سندہ کورولدی کہ کیدنلر آرہ سندہ کلنلردہ
وار . افق امیدمدن اوتوز بوقادار آی چکیلتمش و سیلینمش اولان
کونش ، اوقصبہ نک افقندن بوامیدک افقنہ یکیدن انتقال ایتدی .
حضرت محمدک روحہ و اورو حک لایموت اولدیغنہ ازلدن ایمانم
واردر . بو ایمانی - نعوذباللہ ! . . . بوسبوتون تزلزلہ اوغراد ایلہ جک
حادثاتک داہا زیادہ دوام ایتہ سنہ تقدیر الہی مساعدہ ایتدیکی ایچون ،
اللہک عنایتہ شکر و حمد ایدرم . بن شیمدی (عراق اراضیسی) بدن
بحث ایدرکن یالکز ماضی یہ دکل ، کیم بیلیر ، بلکہ اوزاق ، یاقین
براستقبالہ عائد مباحثی تدقیق ایلہ دہ ، آز چوق ، اشتغال ایتمش
بولنیورم .

اوت ، مدحت پاشا عراق اراضیسنک مسائل تصرفی نصل تنظیم
ایتدی ؟ . . . نمرود مصطفانک قومانداسندہ طقوز نظامیہ طاہورینک
تارمار اولدینی کوندن سوکرہ بن نہ لر کوردم و ایشیتدم ؟ . . . بونلری
کلہ جک مقالہ لردہ اتیان ایتدکن سوکرہ ، سلطان عبدالحمید ثانیکن
اورالردہ کی چفتلکلرینہ و پترول معدنلرینہ نقل کلام ایدہ حکم . انشاء اللہ .

[۱] بوسطرلر انتشار ایدرکن وحیدالدین ہنوز پادشاہ و متفقہ لری اولان دول
مخاصمہ نک قوتلریلہ سانسورلری ایسہ اونک یا تختہ کندیسندن زیادہ مسلط ایدی .

عراقك اداره سى ساسانيلردن اسلامه انتقال ايتدكن صوكره ، حضرت عمر ك ، بالخاصه اراضى حقنده ، وضع ايتديكى اصول واساس ، او مبارك قطعه نك كلدانيلر و آثوريلر زماننده كى معموريت ورفاهتى فضله سيلاه اعاده ايده بيلدى . دجله ايله فراتك در آغوش ايتدكلرى خطه متظاوله ده كى شوكت و عمران بو ايكي نهر ك تلايقا كاهندن داها آشاغيره : بصره كورفوزى ساحل لرينه قدر امتداد ايدييوردي . منحوس بر خليفه نك اقصاى شرقده اي قاط ايله كندى طوپراق لرينه قادار دعوت و جلب ايتديكى (موغول) فتنه سى آسيادن ممالك اسلامك بر چوغى وهمان هپسى كچى او كوزل عراقى ده خراب و يباب ايتدى . بو قطعه باشدن باشه ويرانه اولدينى حالده اداره عثمانيه يه انتقال ايتمشدى . تاريخمز كمال حجاب ايله اعتراف ايدر كه بز جهل واهمالزله عراقك خرابيسى ادامه ايتدك . داها زياده تخريب ايده مدكسه سببى او ديارك بى نظير فيض و بر كتيدر .

آرزوى اعمارى ، علم و وقوف ايله مجهز اولدينى حالده ، عراقه كوتورن ايلك - و واسفا كه صوك ! .. - و اليز مدحت پاشا ، اورانك اراضيسى شو حالده بولمشدى :

« . . . فتح جليل فاروقيدن صكره قطعه عراقيه دورلوانقلاباته
 • « اوغرايوب اراضينك بالطبع حكى دكشمش وعادتا اراضى ميريه

« حکمنی اکتساب ایتشینکن دولتجه برشی یاپلمه رق ابسی حالده
 « براغلمش و بوده حاصلاتدن عشریرینه ثلث و نصف آلتق و بو قدر
 « اراضی جسیمه خزینۀ دولتک مال و ملکی اوله رق نصل ایستیلیور
 « ایسه او یله تصرف اولتمق ظن و ملاحظه سندن نشأت ایتش ایسه ده
 « دجله و فرات نهرلری آراسنده طولاً ایکی یوز ساعتدن زیاده [۱]
 « مسافه سی بولنان اراضی جسیمه نك زمان قدیمده اولدیغی کبی
 « هر طرفدن نهرلر آچیلوب زراعت ایتک و اشبو انهار ی هر سنه
 « تطهیر و تعمیر ایتک و بونلر ایچون سرمایه و یرمک و الحاصل بو قدر
 « اراضی بر هیضتک اداره سی کبی طوغیرده طوغری بر اداره ده بولنه رق
 « هر درلو اجتیاجات و مقتضیاتی دولت حسابنه یایمور لهیج بر وقتده
 « قابل و ممکن اوله میه جغیی بدیهی اولمغله اراضینک پک چوغی متروک
 « و معطل اوله رق اهالیسی طاغلمش واسکی وقتده خابور و فرات
 « نهرلریله سقی واروا اولنوب معموریت و برکتی مشهور عالم اولان
 « و مزوپوتامی [۲] دنیلان قطعۀ عظیمه چول حکمنه کیره رک شمر
 « و عنزه عرباننه و سائر قبائل و حشیه یه جولانکاه شقاوت اولمش
 « و بغدادک آلت طرفنده واقع شطالحیدن قورنه یه قدر شطین بیننده
 « اولان و بونلرک ایکی طرفنده بولنان انهار و اراضی دخی کذلک
 « معطل و خراب اوله رق اکثر اهالیسی حال بدویته کیرمش ... [۳] »

[۱] بیک کیلو متره دن زیاده س . ن

[۲] قرون اولی جغرافیونی (الجزیره) یه Mésopotamie دیرلردی که

یونان لساننده (نهرلر آراسی) ویا (بین النهرین) دیمکدر . س . ن

[۳] (مدحت پاشا : حیات سیاسیة سی ، خدماتی ؛ منفا حیاتی) صحیفه : ۸۳

بر زمانلر حقیقهٔ **بهت آباد** اولان بغدادی درآغوش ایدن
 فیاض و بینظیر قطعیهی مدحت پاشا ایشته بو حالده بولمشدی . طائف
 شهرداری اراضی یی ایشتمک ایچون موجود اولان اصول و بدعتی -
 بوسبوتون و اساسندن اولمسه بیه - خیلی تعدیل ایتدی . خزینه
 دولت ، محصولاتک ثلثانی زراعدن آلیرکن ، مدحت پاشا بومقداری
 ایلك سنه یوزده الیه وسینن تالیده ایسه داها آشاغییه تنزیل اید -
 ییور و خزینه حصهسی تنزیل ایدلجکه ، وارداتک زرعیات و عمران
 ایله برلکده تزاید ایتدیکنی کوروپوز ؛ بر طرفدن کلی تسهیلات
 و کونا کون تقسیطرله اراضی یی اشخاص عهدده سنه مال و تملیک اتمکه
 چالیشیوردی . عراقک اولادینی طوپراقلرینه مؤبداً ربط ایدجک
 طریق بو بیوک اداره آدامی هم کشف ، هم کشاد ایتمشدی . عالی
 پاشانک وفاتی اوزرینه مقام صدارته کلن محمود ندیم پاشا ، مدحت
 پاشانی بغداددن قالدیردی . وقتیه آرزوسی خلافه ، شورای دولت
 ریاستندن تبعید ایدمک صورتیه عراقه والی کوندرلمش اولان مدحت
 پاشا ، اوراده کی درت سنهک مساعیسنک ثمراتی دولت نام و حسابنه
 اقتطاف ایدجکی بر زمانده دارالاجتهادندن تبعید ایدلمه سنی هیچ
 آرزو ایتمیوردی . کندی خط دستیه یاروب محمود ندیم پاشایه
 کوندردیکی خصوصی بر مکتوبی کورمشدم . نجد قطعه سنی آنا وطنه
 ربط ایچون واقع اولان تشبثاتی تعداد ایله بر مدت داها بغدادده
 بر اقلما سنی - فقط ضمناً - عادتاً رجا ایدیوردی . عالی پاشانک خلف
 نا خلقی ، نه مدحت پاشانک عراقه لزومنی ، نه عراقک مدحت پاشایه
 احتیاجنی دوشوندی . اللهمک او حوالییه نعمت مخصوصه سی اولان

بو والی بی هم عزل ایش ، هم یرینه کوندردیکی بیچاره به مدحت پاشانک او حوالیده کی بالعموم آثار و تاسیساتی احاطه سنی امر و توصیه ایشدی ! . . . بو ، محققات تاریخیه دندر .

مدحت پاشانک عراقده آچدیغی دور عمران ، آنفاً سرد ایتدیکم سبیدن طولایی ، دوامه امکان بولامادی . و محمود ندیم پاشانک بالا- لتمام ایقاع ایتدیکی خرابی بی ، بش بسنه سوکره تحث ایدن ۹۳ سفری تشدید ایتدی . دجله و فرات نهرلرینک متمادی و خاسر بوسه- لری آلتنده او زواللی قطعه یکیدن چول ، یکیدن آجلغه سخنه ، یکیدن قتالره معرکه و مذبحه اولغه حاضر لاشدی .

هجرتک عصر حاضری اوائلنده آغوب پاشا سلطان عبدالحمید دیدی که :- عراقده صاحبلی ، صاحبسز برچوق اراضی ، برچوق منابع ثروت وار . - بونلری دولت نامنه اداره و اعمار ایتدیکی نه آغوب پاشا ایسته مش ، نه افندیسی خاطرینه کتیرمشدی . ۹۳ سفرنده روم ایلینک اک کوزل پارچه لرینی و آناتولینک اک مهم اوچ سنجاغنی دین و دولتک دشمنلرینه قایدیررکن ، هیچ برتأثر اظهار و بلکه حس ایتمین بو پادشاه ، عراقک صاحبلی ، صاحبسز منابع وارداتی قارشیسنده کتم هیجان ایده مدی . خزینئه خاصه اورالره کمال حرارتله مأمورلر ، مفتشدر ، مهندسدر و آووقاتلر اعزام ایدیوردی : مأمورلر اداره ، مفتشدر مراقبه ، مهندسدر تنظیم و آووقاتلرده عباد اللهک حقوق تصرفیه سنی ظل الله فی العالم عهده سنه کچیرمک ایچون نه و . . . هر نه لازم ایسه اجرا ایده جکلردی . مقاطعه لرله صاحبلی ، صاحبسز برچوق یرلر خزینئه خاصه نامنه نقل اولونویور و بومالکانه لر داخلنده

چالیشان بختياران يالكز ئولميه جك قادار ييه جك و سترعورت ايدە -
 بيله جك قادار كيهه جك بولدقلى حالدە ، خارجدە قالان پىچاركان
 سد رفق ايدە جك لقمه يى بيله آلدە ايدە مديكى ايجون ، يا آچلقه ويا
 الجاى جوع ايله قيام وعصيان ايدە رك ، عسكر ك قورشونلر يله ئولوب
 كيديوردى .

بو حال بر ربيع عصر ، اوت ، تام يكر مى بش سنه دوام ايتدى !..
 انجیلده بر آيت وار : اللہك كنى اللہ ، قيصرك كنى قيصره وبرا !..
 زواللى بيكس عراقده قيصره ويريلاه جك هيچ برشى قالماشدى .
 ۱۳۲۴ انقلابنده قيصر آئندە كنى ملتە ويردى . هرا انقلابك مباديسى
 بر آز قاريشيق ، براز سرسم اولور . بو عمومى قاعده دن بزىكى ده
 قورتولامادى . امروك منيه يى امروك مزدوره ناميله وملت نامنه عيناً
 تسلم ايدن ماليه نظارتى ، بدايت انقلابدن حرب عمومى يه و حرب
 عموميدە او طوپراقلر المزدن چيقنجه يه قادار ، عيناً ابقا وكما فى السابق
 اداره ايتدى . حالبوكه ماليه نظارتى قيصردن آلدیغنى اهالى يه اعاده
 ايدە جكدى . واللہك ايسته ديكى ده بو ايدى !.. اللہك ايسته ديكى قوللر -
 جهده اختيار ايدلمش اولسه يدى ، بلكه بوفلا كتلر و قوعه كىزدى .
 ۱۳۲۴ سنه سندن ۱۳۳۲ سنه سنه قدر اولان صفحاتی ده ايلريده
 كوروب كوسترمكه چاليشاجغز .

سلطان عبدالحمید ثانیین مدوّر اراضی بی اہالی محلّیہ عہدہ سنہ بر نسبت عادلہ ایلہ تفویض ایتمکدن بشقہ اوحوالینک تقریر آسایش وتأمین عمرانی ایچون چاره بولونمادیغنه کرک اولکی مسموعات واستطلاعاتم ، کرک بصرہ یہ مأمور اولدیغیم صیرہ دہدہ اصحاب وقوفدن اجرا ایتدیکم تحقیقات اوزرینہ قانع اولمشدم . بغداد والیلکندن یکی عودت ایتمش اولان نجم الدین منلابک افندی عدلیہ ناظری بولونویوردی . وداع اثناسندہ فکریمی مشارالیه عرض ایتدم . افراد عشایرک بوکاحاضر . لامش برحال واستعداددہ بولونوب بولونمادیغنی بیلمدیکنی سویلدی . فی الحقیقہ بدوی بی اراضی صاحبی ایتک ، اورادہ آتیلاجق خطوات انقلابک اک بویوکی ایدی . بونکله برابر ، بدوی بی مدینلش دیرمک ایچون یکانہ چاره اونی طوپراغہ - هر وقت اولدیغی کبی میتا دکل - حیاً ... دیب دیری ربط ایتمکدر . بدوینک آندن سلاحی بوسبوتون آلمق ایچون او آله چفت آلاتی ویرملک اقتضا ایدر . نجم الدین منلابک افندی بی تردده دوشورن مال واستعداد دہ آریجه تدقیق اولوناجق واوحال واستعدادک فقدانی تقدیرندہ حصولنہ چالیشیللاجقدی . زراعتدن بشقہ هیچ بر منبع ثروتی اولمایان قوجه بصرہ ولایتک مرکز وملحقاتندہ زراعت بانقہ سنک تک بر شعبہ سبی بولونمادیغنی دہ داها استانبولده ایکن اوکرندم . بانقہ ، تجارتخانه کبی کونا کون

اشکال ایله اورالده یرلشمش اولان اجنبی ، یرلی مراجه جیلر زراع اهالی بی صویوب طورویورمئش . بالاخره بنده بالذات شاهدی اولدم : اوچ آی صوکره اقتطاف اولوناچق خرما محصولنی ترهین ایدرک یوزده یکرمی ، یکرمی بش فائض سنوی ایله استقرض ایدن زنکین ، فقیر برچوق زراع واردی . زراعت بانقه سنک ، شیمدیلک هیچ اولمازسه ، بصره ایله عممارده ومنتفک سنجاغنک مرکز ی اولان ناصره قصبه سنده بررشعبه تأسیس ایتیمسی ایچون اوزمان نافعہ ناظری بولنان حلاجیان افندی یه مراجعت ایدرک وعد اسعاف آلم . بو مناسبتله وکال متتله سویلیه یم که حلاجیان افندی قادر وظائفنک ایجاباتیله مملکتنک احتیاجاتی بسق ادراک ایدرک ، عهدہ سنه مودوع خدمتی وقوف وعقله اینا وبرملکی اعمار ایچون یاپلماسی اقتضا ایدن شیر ی اصابتله تعیین وعزم ایله تعقیب ایدن بر نافعہ ناظری نه اخلافی آراسنده کوستریله بیلیر ، نه اسلافی میاننده . چوق یازق که نظارتی دها زیاده دوام ایدمدی . وینه چوق یازق که اونک نافعده آچدیغنی یولی خلفری تعقیب ایتمک ایسته مدیلر !..

نمروود مصطفی قومانداسنده کی طقوز طابورک منتفک سنجاغنده کی عشار طرفندن مغلوب ایدلیدیکی ، بن هنوز بصره قرانته خانه سنده چله چیقاررکن ، خبر آلمش اولدیغنی کچن مقاله ده سویلشدم . رخنه بی تعمیر ایچون چرکس یوسف پاشا تأدیبات واصلاحاته مأمور ایدلیدی . حرکاتی حربیه نظارتی ، آلتنجی اوردو واسطه سیله اداره ایتدیکندن ، حکومت ملکیه هیچ برشیئه قاریشدرلیوردی . یوسف پاشانک امرینه مرجعی اون دورت طابور ویرمشدی . چرکس یوسف

پاشا ، مکتب حربیہ دن نشأت ایدر ایتمز ، یوزباشیقله عراق اور دوسه مأموراو لمش و ۱۲۹۱ تاریخندن بری اوراده ایفای خدمت ایدرک ، فریقلمکه قادار ارتفا ایتمش ، شدت واستقامتیه مشهور بر عسکرایدی . نمرود مصطفانک متفکده کی هزیمتندن رقاچ آی اول ، ینه املاک سینه ویامدوره مقاطعاتندن متولد بر حرب داخلیده ، بنی لام والبومحمد عشایرینی مغلوب وتار مار ایتمش اولقله یوسف پاشا شهرت قدیمه سینه یکی برصیت داها علاه ایتمشدی . نمرود مصطفانک آچدیغی رخنی چرکس یوسف پاشانک قاپاداجغنه همان هرکس امین ایدی . وپاشانک مزیات سائره سندن بشقه متفکک شیخ المشایخی سعدون پاشا ایله قرابت صهریه سی اولماسی اوامیتی تقویه ایدیوردی .

یوسف پاشا متفکک سنجانگ شطره قضا سنده تحشید ایتدیکی اون دورت طاہوری آلتی آی قادار حرکتسز طوتدی . بر طرفدن غایت کوچوک شیلرله : مثلاً افراد اهلینک بری برنده اولان حکملی ، حکمسز مطلوباتی تحصیل ایتمکله ؛ دیگر طرفدن پک بویوک ایشلرله : مثلاً بالعموم سعدونیلر عهده سنده کی اراضی مصادره ویاشترا ایدیلرک ، اوعائله ارکاننک عراقدن تبعیدی اسپاننک استجصالی کبی تکالیفده بولمقله دمکذار اولیوردی . یوسف پاشانک ده معیتنده کی اون دورت طاہورله برلکده و سلفندن داها فنا صورتده مغلوب ایدلیدیکی خبری بویوک برصاعقه کبی عراق چوللرینک آفاقی ، کونک برنده ، صارصدی . طاہورلر بوزولمش ، نپردن بیکباشییه قادار مختلف رتبهده متعدد مقتول ؛ اسلحه دن حیواناته قادار ، نوع نوع ، اشیا ومهمات عسکریه عصاة ائله کچمش ؛ یوسف پاشا هزیمتندن قورتار ایلیدیکی بر قیوتله

تخص ایتش اولدینی قیشلا داخلنده محصور . وقعه عظیم و وهابه
اولاده نتیجه سی پک وخیم ایدی . پاشایی مغلوب ایدن (عبوده)
عشیرتک شیخندن او کون بر تلغرافنامه آلم . یوسن پاشانک اجلای
وظیفه ایله دکل ، اقرباى صهریه سندن سعدون پاشانک غرضی تطمین
ایچون کندیسنه هجوم ایتش اولدینی و کندی عشیرتک مدافعه نفس
ایچون مقابله ده بولونارق ، دولته صادق اولدینی بصره ولایتنه تأمین
ایدیوروتلغرافنامه سنه **الدیصر السلطان** دعاسیله نهایت ویریوردی .
عمومی بر شکل وماهیته اولان شو حادثه نك اسباب خصوصیه سنی
تحقیق ایتدم : آل سعدوندن فالح پاشا زاده عبدالله بك عهدده سنه
برسنه اول احاله ایدلمش اولان بر مقاطعه امیریه نك التزام معاملاتده
یولسزلق اولدینی بالاخره آکلاشلمش و مجلس اداره ولایتجه احاله نك
فسخنه قرار ویرلمش اولمقله برابر ، بوقراره منتفك سنجاغنده اصلا-
حات و تأدیباتك اجراسیله سطوت حکومت تقررایتدیرلدکن صوکره ،
انفادی قیدی علاوه اولونمش . فقط او اصلاحات و تأدیباتی نه نمرود
مصطفی اجر ایده بیلدی ، نه چرکس یوسف پاشا . عبدالله بك حکو-
متدن التزام صورتیله آلدینی مقاطعه یی (عبوده) عشیرتی رئیس
(خون) عهدده سنه دور ایتش ویوسف پاشاده کندیسینی قوتلی ظن
ایده رك ، مقاطعه یی خیوندن استرداد ایتمه قالدیشمش : ایشته دعوانك
ومغلوبیتك سبب و اساسی .

اراضینك تصرفی او شکلده ولدقجه وسلطان عبدالحمیدك آفاق
عراقدده آیدینی جریحه و پانمادقجه ، اوزون سنه لردن بری توالی ایدوب
کلمکده اولان قانلی عربده لرك داها پک چوق و بلکه عصر لرجه دوام

ایده جگنه قانع ایدم . او صیره ده بندن شیفره بر تلغرافنامه ایله استفسار مطالعه ایتمش اولان داخلیه ناظری طلعت بك مرحومه جواباً دیمشدم که : « اراضینک تصرفی بو شکلده قالدقجه و عراقک اولادی کندی طوپراقلرینه روابط تمسکله باغلانمادقجه ، هر تارلاده بر تورک طابوری تحشید واقامه ایدلسه ینه آسایش تقرر ایتیمه جک ، ینه اسف آور و قانلی وقعه لر تحث ایدوب کیده جکدر . »

فقط تقسیم اراضی مسئله سی داها اولده بر ایکی دفعه موضوع بحث اولمش ، داخلیه نظارتی سکوت ایله چکیره مدیکی وقتلرده بیله مثبت بر جواب ویرمک ایسته مه مشدی . ییقمقدمه یک جسور بروطنپور اولان طلعت بك مرحوم یاقدمده متردد و عادتاً خائف ایدی . منتفک حادثه سنک عواقبنی اصلاح و تأمین ایچون اردو قوماندانی ناظم پاشا ایله بالندا کره اتحاد تدابیر ایدمک اوزره بغداده عزیمتمی داخلیه نظارتی اشعار ایتدی . ناظم پاشا مرحوم ، یکی کیش ، حائر اولدینی واسع صلاحیتلر اسم و شـخصنک اهمیتنی بر قات دها آرتدیرمشدی . اونک بغداده وصولندن بر هفته صوکره بن اورایه کیتدم . پاشا منتفک حادثه سیله یک زیاده مشغول ایدی . مرکز مأموریتنه وصولیه برابر ، میرلوا محی الدین پاشایی یدی طابورله منتفکده محصور یوسف پاشایی تخلص ایچون سوق ایتمشدی . ایلك ملاقاتمزده ناظم پاشایه فکرمی آچیقندن آچینه سویلدم . وسلطان حمیدک یادکار دوری اولان اراضی مدوره بوشکلده طور دقجه دولتک یالکز عراقده دکل ، آناطولی وروم ایلنده کی قوت و مکنتی بیله بورانک آسایشنی اعاده و تأمین ایده میه . جگنی آکلاتمق ایسته دم . ایشته ناظم پاشا مرحومک جوابی عیناً :

— اویله شیمی اولور ؟ . . بن اونلری شمم تأدیب ، همده خزینه نك مالی اولان طوپراغی یینه خزینه عهده سنده محافظه ایدرم .

ناظم پاشایی اقناع ایده میه جکمه قناعت کتیردم . ووقایعه انتظاردن بشقه چاره بولنمادیغنی آکلادم . بو محاوره دن هنوز اون کون چکمه - مشدی که ناظم پاشا بغدادده مسافر بولندیغ کوشکه کلدی . حالی دوشو - نجهلی و برآزده مفتور ایدی . میرلوا محی الدین پاشانک ، کوة الاماره مرکزندن چکدیکی شیفره بر تلغرافنامه نك محلونی ویردی . محی الدین پاشا کندیسنک عسکر اولدیغنی و ویریلن هر امری بلاقید و تردد ایفا اتمکه مجبور بولوندیغنی تقدیر ایتدیکنی بیان و بو مجبوریت سوقیه قریباً احراز شهادت ایله جکنی تأمین ایتدکن صوکره ، منتفک اعتماشانک حرکات عسکریه ایله دکل ، آنجق تدابیر اداره ایله ازاله ایدیه بیله جکنی هم متجاد ، هم استرحامکار بر لسان ایله اشعار ایدیوردی . تلغرافنامه دکل ، عادتا شهادته حاضر لانتش بر عسکرک وصیتنامه سی ! . محی الدین پاشانک اشعاری ناظم پاشانک هر تصویرینی ، هر قرارینی هر ج و مرج ایتمشدی . مرکزده کوندریله بیله جک افراد قالمش ؛ موسم مایس ، یعنی عراقک یانوب طوتوشدیغنی بر زمان ، صوسز چوللرده عسکر دکل ، حشرات بیله کوچ قیملدانیر . یوسف پاشا ایله رفاقتنده کی محصور قوتی درحال تخلیص و منهوبات عسکریه یی استرداد ایده بیله جکمی ظن ایتدیکنی اوراده ناظم پاشایه سویلدم . پاشاده آنی بر شوق و انشراح حاصل اولدی . یینه اوراده مسوده سنی

بالمذاکره ترتیب ایتمش اولدیغیز آچیق بر تلغرافنامه‌ی منتفک متصرف
و کیلی عاطف بک واسطه‌سیله عبوده عشیرتی شیخی خیونه ، کندی
امضام ایله ، چکدم . بو تلغرافنامه‌نک مالی شوپله ایدی :

« شطرة المنتفک حادثه مؤله سنک تحدثی متعاقب بصره ولایتنه چکدیکر
تلغرافنامه‌ده سزی فریق یوسف پاشا علیه‌نه قیام ایتدیرن سببک خصومت
شخصیه‌دن متولد بولوندیغنی و دولت و پادشاهه دائماً صادق اولدیغیزی تأمین
ایتمش ایدیکز . بغداده کلدیگنده ناظم پاشا حضرتلرینی قوای لازمه ترتیب
ایتمکله مشغول بولدم . محی‌الدین پاشا قومانداسیله سوق ایتدیکی طابورلردن
« بشقه دوردنچی و بیشنجی اوردولردن مقدار کافی عسکر چلب ایتمک اوزره
ایدیلر . تلغرافنامه‌کزی ناظم پاشا حضرتلرینه ارانه ایدهرک ، حادثه‌نک
سبب و مسئولرینی تعیین ایتمکجه مسلمان قاننک بیهوده آقتدیرلاماسنی رجا
ایتم . مشارالیه رجای لطفاً قبول بویوردیلر . بن بغداددن بصره‌یه عودت
ایتمک اوزره‌یم . بصره‌ده آنجق برقاچ کون توقف ایدهرک ، منتفکه
کله‌جکم . ادعا کز صحیح و یوسف پاشا حرکاتنده منخطی ایسه مرجهی
« محاکمه ایدر ؛ دکل‌سه جزا کزی بلامهال ترتیب ایتمه‌سنی ناظم پاشا حضرتلردن
بن بانذات رجا ایدهرک . اول امرده یوسف پاشا ایله معیتنده کی محصور
« قوتی همان ترضیه و تعظیم ایله بغداده و عشایر یدینه کچن اشیای عسکریه‌ی‌ده
محلی ردیف انبارلرینه اعاده ایدیکز . »

تلغرافنامه‌م امید ایتدیگیم نتیجه‌ی ویردی . عبوده عشیرتی رئیسی
خیون ، امرلرمنک شوق و شکران ایله ایفا ایدیله‌جکنی یازیور ،
خیونک اشعارینی منتفک متصرف و کیلی تأیید ایدیور ، فریق یوسف
پاشا معیت موجوده‌سیله برلکده بغداده متوجهاً و سالملاً حرکت
ایتدیکنی ناظم پاشایه عرض ایلور ، کوة‌الاماره‌ده کی یدی طابورله
برلکده اردو مرکزینه عودت ایتمه‌سنی ناظم پاشا محی‌الدین پاشایه
بیلدیریوردی .

نمرود مصطفی قومانداسنده طقوز و یوسف پاشا قومانداسنده اون درت طاہورک مغلوب و محصور اولدینی و محی الدین پاشانک یدی طاہورله جبراً کیره مدیکی بر منطقه اغتاشه بن ، فقط یکر می ژاندارمه ایله ، هم کیتدم ؛ هم حیثیت دولتی ، ظواہر اعتباریله ، سطحی صورتده محافظه ایتکه چالیشدم . داخله نظارتی باب عالی و ناظم پاشا اوردو ناملرینه حرکت و موفقیتی کمال حرارتله آلیشلارکن بن عیناً شو جوانی ویرمشدم :

« متفکده فوق العاده هیچ برایش کورولمه مشدر . تشرین اولده
 « منتظم بر قوت بهمه حال اورایه سوق ایدیله رک ، دولتک تزلزل ایدن
 « سطوت و حیثیتی اعاده ایدلمه لی و فقط هرشیدن اول سلطان عبدالحمیددن
 « مدور اراضی عشایره تقسیم و تفویض اولونمالی در . »

متفکده کیدرکن (برکة الحمراء) و (سوق الشيوخ) کبی فراتک
 باتاقلقرله مملو و وخامت هوا ایله مشهور وادیلرنده قارنجه کبی قاینایان
 عشایر خلقتی حیرتله کوردم . هپسی تک بر کوملکه ملبسدی .
 راکب اولدیغمز استمبوطه طوغری آلرینی اوزاده رق و باشلرینی
 قالدیره رق . (نحن الجوعان والی پاشا نحن الجوعان - بز آجز ، والی
 پاشا ، بز آجز !) فریادلرینی اسماعه چالشیورلردی . اوت ، هپسی
 آج و هپسی چیلاقدی ! . . .

نمرود مصطفانک طقوز ، چرکس یوسف پاشانک اون درت
 طاہورینی بری برینی متعاقب بوزان و محی الدین پاشانک یدی طاہورینی
 طوپراقلرینک حدودندن کری چویره رک ، ناظم پاشانک عناد و غرورینه
 غلبه ایدن او خلق ، بنم یکر می نفر متواضع ژاندارمامک قارشیسنده

سلام طورمش ، بنم بر آزده خشین تویجات و مواخذاتی حجاب
واضطراب ایله ، کوزلری یره دیکلمش اولدینی حالدہ ، دیکله مش
ایدی . چونکه سلطان عبدالحمید ثانیکن بغیر حق ضبط ایتمش اولدینی
منبع معیشتلرینی بن اونلره اعاده و بخش ایتدیره جکدم . ایشته موفقیتمک
سری بوایدی . حرب عمومی اثناسنده بیله ، عماره و متفک سنجاقلرینک
عشایری ، سسلرینی شیخلری واسطه سیله ، تاموصله ، بغداده قاداربکا
ایصال ایدهرک ، دولته صداقت وعد و بووعدی ایفا ایتدیلر . چونکه
- شیمدی ینه امروک سینه نامیله استرداد ایدلک تشبثنده بولونولان
وبونک ایچون بیلیم هانکی دائره دن ، ینه بیلیم نصل حکمسز ،
تأثیرسز ، هم کولونج ، هم فجیع یرقرار استحصال ایدش اولان -
املاک مدوره یی بن حقیقی و تاریخی اصحاینه و یردیره جکدم .
فقط تشرین اولدن اول ، ایلولده ، بن بصره دن آیرلدم .

آچیق عریضه

شہزادہ جلیل القدر دولتو نجابتلو محمد سلیم افندی
ابن عبدالحمید خان ثانی حضر تترینہ

نجابتناہ افدمز ،

سلطان عبدالحمید خان ثانی حضر تترینک ا کبر اولادی و خاندان
دیشانلرینک رئیس عالی نہادیسکنز . مغفور مشار الہک حیات تاریخیہ -
سنہ تعلق و پوصوقوردینی ماضیدن حال واستقبالی تہدید ایتمکده اولان
بر مسئلہده افدمزی ہر کسدن زیادہ وبلکہ منحصرأ علاقہدار
کوردیکم ایچون ، بو عریضہ ایلہ خاک پای فخیمانہ لرینہ رفع خطاب
ایتمک جرأتندہ بولوندم . معارفہ خصوصیہ ایلہ شرفیاب اولسہ یدم ،
مواجهہ عمومیہده عرض ایتمک اضطرارندہ یولوندیغیم شیلری معروضات
شفاهیہ ایلہ نظر اطلاع دولتترینہ اعلا یدردم . پدرجنت مقبرنجیمانہ لرینک
تخت عثمانیہ یہ جلوس ہایونلرندن صوکرہ ، کندی نام و عہدہ لرینہ
کچیردکلری اراضی ایلہ املاکک عراق قطعہ سنندہ بولونانلرینہ عائد
مشہودات ومعلوماتی [ایلری] غزتہ سیلہ انتشار ایندن بش مقاله
عاجزانہده مجملأ بیان ایتدم . محررات کمترانہ مک منظور ہایونلری

اولمقله شرفیاب اولدیغنی امید ایتمکدهیم [۱]. صور انتقال و تصرفی مغفور مشارالیهک هویت تاریخیه لرینه پکده رونق ویره میه جک اولان بو اراضی ایله متفرعاتی عقب انقلابده خزینه دولته ترک و تبرع بویور-دقلری ده معلوم فخریانه لریدر .

متارکبهی متعاقب یرلی و یابانچی بعض اشخاصک او اراضی جسمیه بی عهده لرینه کچیرمک ، یعنی بزدن ، صرف ضربه و قایعله ، ایسته میهرک و حتی آغلا یارق آیرلمش اولان ولایتلرک ینه صرف مسلمانلره عائد و اونلره یکانه مدار معیشت اولان طوپراقلرینه یکیدن برحق تسلط آله ایتمک ایچون کونا کون تشبثانده بولوندقلری ، بیلیم ، دائرة اطلاع نجیبانه لرینه واصل اولمشمی ؟ .. ورثه و علاقه دارانندن برقاچ ذاتک بومسئله ایله اشتغال و حتی حکومتدن ده برقرار استحصال ایتمش اولدقلرینی محقق بیلورم .

آنف الیان بش مقاله ده بعض تفرعاتی ایضاح ایتدیکم موادی بوراده اجمالاً افندمزه عرض ایدیم :

سلطان عبدالحمید ثانی نامنه شمدی دعوی و تعقیب ایدلمکده اولان حقوق تصرفیه نک بری مقاطعات سنیهیه ، دیکری عراقده کی پترول منبع لرینه عائددر .

[۱] صاوروق بزوپه نک ، بیلیم نه مناسبتله ، نشر ایتدیکی برهد-یاننامه ده بو (هایون) کله سنه اعتراضی متضمن بر فقره مندرج ایدی . او صاوروق بزوپه (هایون) ک یالکز پادشاهلره اضافه ایدله بیله جکنی اعلان ایدیوردی . (هایون) ک فرانسزجه مقابلی Impérial در . و بزم سابق شهزاده لره کچن سنیهیه قادر Son Altesse Impériale دینلیدیکی احتمال که او صاوروق بزوپه ده بیلیمز دکل . س . ن

معلوم هایونلریدرکه معاندنه حقی تحری وحق اخراج اساساً معلوم ومکشوف اولمایان بر معدنی الك اول بولان واستدعا ایدن آدانه اعطا اولونور . معادن مکشوفه دن استفاده حقی صرف دولته عاؤدر . حکومت بو حقی کیف مایشاء ، یعنی مأمورلرینک ایسته دیکی کبی استعمال وهبا ایده مز . بالمزایده الك چوق شرائط نافعہ کوستره جک کیمسه یه ویرلسی نظامنامه مخصوصنده صراحتاً مندرجدر .

عراقدہ موجود پترول منابعی من التمدیم معلوم ومکشوف اولوب ، حتی بر چوغی طوپراغک سطحنده جریان ایدر ، طورور . پدر جتتمقرکزک خزینہ خاصه سی مأمورلرینی بومبعلرک منافعندن خبندار ایدن و شوقه کتیرن شیء اشخاصدن بریسنک واقع اولان فضولی بر استدعاسی ایدی . فضولی دیدم . چونکه اومستدعی ده بومکشوف معدنلری مزایده تفویض دکل ، عادتا بر امتیاز شکننده اله کچیرمک ایسته یوردی . بوبابده کی معلومات صحیحہ یی ، منفور مشارالیه حضر تلرینک سر کتابت و خزینہ خاصه نظارتلرندن بشقه ، یدی دفعه ده صدر اعظم لغتی احراز ایتمش اولان سعید پاشا مرحومک حیاتنده طبع ایتدیردیکی خاطر اتندن عیناً نقل ایتشدم . بو قدر فائده لی بر منبع ثروتک آنجق خزینہ خاصه یه لائق اولدیغنی او خزینہ نک غیرت مفرطه ایله معلول مأمورلری تقدیر ایدره ک معلوم اولان اراده خود سرانه یی استحصال ایتدیلر . باری ایشله دلسه یدی ! . . خایر ، نه کندیلری ایشله تدیلر ، نه بشقه لرینک ایشله تمه سنه امکان بر اقدیلر . آلمانلرک حقیقاسی کوزلری عروق حیاتیه مزک بر چوغنه وهمان هپسنه اولدیغنی کبی ، بو پترول منبعلرینه ده دیکیلوب قالمشدی . کندی کوزلرمله کوردم : قافله قافله

دوهر ، صبور و متحمل آياقلىرىلە . بىتمز تو كىمىز چو اللرى قطع ايدەرك ،
 آمريقا و باكو غازىندو قلىرىنى موصل ولايتىنە طاشىركن ، موصلك
 يانى باشىدەكى پىترول مېنبلەردىن چىقان مایىع خاسىر - ياوروسى ئولمىش
 بروالدەنك مەسەندىن فىشقىران سودىكى - ملول و محزون دجلە نەرىنە
 دو كىلوب كىدىيوردى .

افدى خىزىرتلىرى ،

مىلكىتلىرىنە پىك چوق خىدمىتار اىتمىش واركانى آراسىدە كىرچىكدىن
 اعظم تارىخىيە يتىشمىش اولان رومانوف ، ھابىسبورغ ، ھوھنزولرن
 خاندانلىرى بىر بىر يىقىلوب كىتىدىلەر . چار نىقولانىك قراكلق بودرو-
 ملردە ، اوستريا اىمپىراطورى شارلك و طىندىن اوزاق بىر مېفادە جان
 وىرمىش اولدىنى پىك ياقىن ماضىيە غا ئد وقايدىندىر . قىصر و يىلھىم اھتىياج
 واضطرار اىچىدە بولوندىنى اىچون خاطر اتنى يازوب صاتمقلە غائب اىتدىكى
 رفاھىت مەيشىتى قىسماً ئلدە اىتمىكە چالىشىوز . فقط كىرك عىراقك ، كىرك
 سوريە و فلسطين ايلە ھىجاز و يىمىك اولادى ھىر حالە و بىك دورلو اھمال
 واحوالە رغماً ، حالا خاندان آل عثمان ايلە رابطە قلىيە قىرچىق اىتمە مشدىر .
 اوچوللارك اقلرى ، نىجم و ھىلالك اورالدىن افولنە آغلایان مەشەلىرى ،
 آلتى سەندىن بىرى ، بىرى بىرىنە تىكرار ايدىيور .

اونلر كچمىش اولان ھىر فلاكتى اونوتدىلەر ؛ يالىكنز ائىلدىكىرى
 در خاطر ايدىيورلر . اونلر بىر آوونچ بىغدايى بىرغائەنك قانى صولادىنى
 كونلرى اونوتدىلەر ؛ يالىكنز نىجم و ھىلالك الم تىخسىرىنى طويويورلر .
 وماتم ھىجرانى طوتىيورلر . او اوزاق ولايتلردە قالان مىسلە ، خىرىستىيان ،
 موسوى دوستلرمك بىغىلرندىن آرە صىرە آلدىغىم مەكتوبلىرى ، يىمىن

ایدرمکه ، بعضاً آغلامه دن او قویامیورم . خاندان ایله ملت آره سنه قره کدی کبی صوقولمق ایستین سمسارلرک تشبثاتی ، فرض محال اوله رق ، بر نتیجه مثبتیه اقران ایله عائله جلیله کز نامه جدید تصرف قراری ، صورت قطعیه ده ، استحصال ایتدیرلسه بیله ، بو قراری موقع انفاذه چیقارایله جک قوه تأییدیه دنیا یوزنده یوقدر . یالکز تسلیم وتسلم معامله سنی ایفا ایچون ، لا اقل یکرمی نظامیه فرقه سیله بونلرک تفنکلیری ، میترا یوزلری ، طوپ و طیاره لری اقتضا ایدر .
ادامه تصرف ایچون ده بوقوتک متماًدیاً اوراده قالماسی و متماًدیاً اوغراشوب بوغوشماسی لازمدر .

پدر جنتمقرکزک خطبه لرده او قونان نام مبارکیله قیشله وقلعه لرک جبهه لینی ترین ایدن طغرای غراسی اوتصرفی تأمینه کفایت ایده مه مش ، بشنجی و آلتنجی اوردوی هایونلری ده تام یکرمی بش سنه بیرانمش قالمشدی . قولکز حادثه تشبثک و قوعندن زیاده شیوعندن قورقیورم .
نجم وهلاک شمدی ماتم هجرانی طوتانلر ، تاریخک ضبط وقید ایده مدیکي زمانلردن بری کندیلرینه احضارغدا و افاضه حیات ایدن طوپراقلره یکیدن بر پنجه تسلطک اوزانمق ایسته دیکنی خبر آنجه نه دیمزلر ؟ . . ونه یاممازلر ؟ . . فخرکائات افدمزک ید اقدس سماویسیله وجوده کلش اولان بر رابطنک مؤبداً قیرلمسینه البته قلب شفیق وعقل دقیق نیحیانه لری قائل اولماز . اجداد معالی اتسام هایو-
نکزدن ، اول خلفای عثمانیه ، سلطان سلیم اول حضرتلری آناتولینک شرقنده کی ولایتلری دولت علیه لرینک قلمرو حکومتنه حربسز ، یالکز اهالیسنک خاطرینی تطیب ایتک صورتیه ادخال بویوردقلری

زمان افرادك املاك و اراضی خصوصیه سی شویله طورسون ، طوائف
ملوك اولادندن امرانك حقوق و امتیازات قدیمه سنه بیه طوقونما مشردی .
اوبیوك پادشاهك سز نام معظمنی حامل بر حفیدی ، بر وارث
مستقبلیسكنز ؛ طمر لركزده دونن سلیم اولك مرد و اصل قانی اولمالی در .
طینت بلندیکزك حقسز اقدن اجتناب و انتراه ایتدیكنی كورمك هر کسی
ممنون و هر قلبی ذات و خاندانكزه ربط ایده جكدرد . پدر جتتمقر
عایلرینك بر زمان تصرف ایتك ایسته مش اولدقاری اراضی ایله
دیكر منابع ثروت ، اوولایتلر اهالیسنك محتاج و مستحق اولانلرینه
بلا قید و شرط ترك و تبرع ایدیلیر و بوشاهانه و عالیجنابانه احسان ،
جانب نیجیانه لرندن بر بیاننامه رسمی ایله اعلان بو یورولورسه هم ماضی یه
عائد بر خطا تعمیر ، هم استقباله عائد بیك امل تطمین ایدلمش اولور .
بو یله بر بیاننامه یی تزین ایده جك سلیم امضای غر آسنی امت مرحومه
سلیم اولك طغراسی قدر سه وه جك و بحیل و تقدیس ایده جكدرد . باقی
قاطبه امور و احوالده فرمان حضرت ولی الامر افندیمنز كدر .

بغداد والی اسبق عبد مملوكری

۵ ربیع الاول ۱۳۴۱

سلیمان نظیف

ذیل

بوصحیفہ لک انتشارندہ اورہ آئی آی صو کرا ، عثمانہ اور غلبریک ،
شرع و حقوقہ ذاتاً محلی اولیایانہ ، خلافت صفتی وہ مجلس ملیک یک
محمی و لازم برقراریلہ نزع ایبلرک ، افرادی حدود خارجہ آیلدی .
پیروندہ اختیار اقامت ایتمہ اولانہ محمد سلیم افندی ایله عبدالحمید ثانیک
دیگر وارثینہ سوربہ ده کی هیفتلکطری اعادہ بہ فرانسه حکومتک قرار
یرمہ اولدیغنی غزتلر یازدیلر . بو خبرک درجہ صحتی مجہولدر .
اگر موثوقیتی تعین ایلمہ بہ اصل تعجب ایتمم . ظن اولونمایدیک
فرانسه حکومتی بو تصرفی برصی مشروع تلقی ایتمیک ایچونہ ، اولی ایقا
ایتمکله عدالتیورلک کومترک ایستور . بو قراریلہ سابقہ شہزادہ
وسلطاندرہ جزئی بیارا ویرہرک ، اوجسیم اراضی بی فرانسه سرمایہ
ویونہ برہانہ مال و مملوک ایلمہ جکدر . انکلیز لردہ احتمال — فصل
احتمال ! .. حتی محقوہ — فلسطین ایلمہ عراق و نجدہ کی اراضی بہ خستہ لوق
کبی بولاشمہ اولانہ معهود ہون تصرفی او مجرادہ کندی عہدہ لربنہ
نقل ایتمہ لرد . انکلیزہ لرد کسرنہ زیادہ بیلیر کہ شمیریک معظم ہندستانہ
ایمیرالورلغی متواضع بر انکلیز تجارت شرکتندہ دو غمشدر .

فاعبتروا یا اولی الابصار ! ..

فقط اورالک مسلماندری آراندہ بصیرت صاحبدری قالمشمی بیلیم ؟ ..

رسمی وثائق متعددہ دین برینی نمونہ اولارق بورایہ
نقل ایتمک مناسب کورولدی :

عمارہ دن :

شیفرہ تلغرانامہ

داخلیہ نظارتہ

احوالی آلتی آیدن بری تعقیب ایتمک عمارہ سنجاغنک روح آسایشی
اخیراً مرکزنده اصرار ایتمک برہفتہ ظرفندہ برقات دہا تدقیق ایتم .
خاقان مخلوعک حرص خائن و مجنونہ اک چوق هدف قالان یرلردن بری دہ
عمارہ اولمش دینلہ بیلور . املاک سنیہ نامیلہ ادارہ اولنان جسم مقاطعہ لک
اصر اہالہ سی رؤسا و افراد عشایر میانہ قانلی اختلافلر قویہ قویہ شو قوجہ
لوایی بر مذبحہ حالنہ کتورمش و بوکا طوغریدن طوغری بہ خزینہ جہ ادارہ
اولنان مقاطعاتک دغدغہ اہالہ سی دہ منضم اولمشدر . ہر مقاطعہ نک اہالیسی
فرنکلرک (سرف [۱]) دیدکلری تیمورباش اشیا مثللو اشخاصدن عبارت
بولنیور . ملتزملر ایسہ بش یوزدن بیک و بیک بش یوزہ قدر (حوشیہ)
نامیہ مسلح عسکر بسلاہ مکدہ درلر . عمارہ بی اصلاح ایچون نہ قدر عسکر سوق
اولنورسہ اولنسون بو حال موجود اولدقہ تسکین شورش اولنہ ماز . مختلف
آدملرلہ کوروشدم . اراضی اہالی بہ تقسیم و ہر خانہ بہ مثلاً الہی دوئم اعطا
اولنہ رق بدلی عشرلہ برابر اون سنہ دہ مقسطاً استیفا اولنورسہ ہپسی
اسکانہ و تحریرہ ممنوناً راضی اولہ حق . یالکز عسکر لکک دہشتندن احتراز
ایتملرینہ محل قالماق اوزرہ یکیدن تحریری اجرا اولنہ حق عشایرک اون سنہ

[۱] Serf اراضی ایلہ برلکدہ بیع و اشترا اولونان بیوایہ چفتجیلرہ دینیئرکہ عراقک

وبالخاصہ بصرہ نک اکثر زراع رفاہینی بوخانہ کوردم .

خدمت عسکریه دن معفو طو تکلری مناسبدر [۲] . اهالی بو صورتله اراضی یه ربط اولورسه وطنپرورلک حس علویسی حاصل اوله جنی کبی هر کس کندی ملکدک محافظ صادقی اولور . خزینة خاصه دن مدور مقاطعاتک ذاتاً منتظم خریطه لری موجود اولوب دیکر لرینک ده سرعتله خریطه سی بالاخذ غایت مستقیم اعضادن متشکل ایکی قومیسون واسطه سیاه توزیمی مناسب و الزمدر . شو مسئله خیرییه نه قدر ارکن باشلانجق اولورسه مملکتک خیر و امنیتی اونسبتده سرعتله تأمین ایدلمش اولور . ۲۶ نیشان ۱۳۲۶

بصره والیسی

سایمانه نظیف

[۲] شوننده شیمدی علاوه ایدیم که بصره تک قبائل و عشائری اوولایت ید تملکمه کچدیکی زماندن ایزدن چیقدیکی کونه قادار نه تسجیل نفوس معامله سی کورمش ، نه ده مکلفیت عسکریه یه تابع طو رلمشدی .

۳

فیاتی ۱۵ غروشد

مرکز توزیعی : باب عالی جاده سنده خلق کتبخانه سیدر .

مالطه کیجه لری

سلیمان نظیف بک افندینک صوکه اثری اولوب یاقینده نشر ایدیله جکدر .